

## Een studiekop van Charles Parrocel

*Notities bij een recente aanwinst*

Het kasteel van Fontainebleau, een vorstelijk slot temidden van uitgestrekte bossen en jachtterreinen zestig kilometer ten zuiden van Parijs, is voor vele Franse koningen een geliefkoosd verblijf geweest. Dat gold, na de middeleeuwse vorsten, vooral voor Louis XIII, die er geboren was, maar ook voor de Roi Soleil, die er bijna elk jaar het jachtseizoen doorbracht, en voor zijn opvolger Louis XV in zijn verlangen naar groter onafhankelijkheid en vrijheid. Die genegenheid voor het oude jachtslot heeft bij elke generatie weer tot nieuwe bouwactiviteit geleid, zodat er in de loop der eeuwen een enorm complex was gegroeid, dat tenslotte onder Louis Philippe en Napoleon omstreeks 1800 gemeubileerde vertrekken bevatte met accommodatie voor ruim 1200 mensen, 500 paarden en 80 koetsen. Kort na de verwijdering tussen Louis XV en Maria Leczinska ten gunste van Mme de Mailly moet bij de koning het plan gerijpt zijn om Fontainebleau te moderniseren en uit te breiden met een reeks vertrekken, waarin ook plaats zou zijn voor zijn maîtresse. Onder leiding van de Premier Architecte du Roi, Jacques V Gabriel, bijgestaan door zijn zoon Ange-Jacques, die hem later als koninklijke bouwmeester zou opvolgen, hadden in de jaren 1735-1739 de eerste verbouwingen plaats in het hart van het paleis, waarbij soms belangrijke interieurs en schilderijen uit de tijd van François I zonder gewetensbezwaren opgeofferd werden aan de heersende smaak. In een reeks 'petit appartements' ontwerpt Gabriel in 1737 dan ook een eetzaal. Deze is onder Louis XVI al weer ingrijpend verbouwd - men spreekt zelfs van *de veritables boule-*

*versements* - en er zijn ons geen ontwerp- of bouwtekeningen bekend. Maar uit contemporaine beschrijvingen en rekeningen kan men zich toch een beeld vormen van de decoratie van deze zaal, die bestond uit elegante betimmeringen, wit met goud, een buffet met marmeren blad, vier verguld bronzen wandluchters, blinkende spiegels en vijf grote decoratieve schilderijen. Deze eetzaal had de koning bestemd voor zijn particulier gebruik en de schilderijen droegen in hun voorstellingen dan ook een informeel karakter. Die van Natoire beeldden jagers af rustend bij een boerderij, J. F. de Troy schilderde een maaltijd bij een landelijke woning en een hertenjacht, Carle van Loo de rustpauze tijdens een jachtpartij en Charles Parrocel, ietwat afwijkend van de anderen, rustende grenadiers in het heuvellandschap voor een vestingstad<sup>1</sup>.

Dit laatste schilderij interesseert ons hier in het bijzonder, omdat het Prentenkabinet in het voorjaar op een Parijse veiling een tekening van Parrocel wist te verwerven, die herkend kon worden als een voorstudie, waarschijnlijk naar het leven, van een der figuren uit de centrale groep op dit zaalstuk<sup>2</sup>. De man, wiens hoofd het model voor de studietekening is geweest, zit, ontspannen achterover geleund, aan een als tafel gebruikte legertrom tegenover zijn commandant, de veldmaarschalk Jean François de Creil, Marquis de Nancre, die zich in 1734 had onderscheiden bij de inneming van de sterke Duitse vesting Philippsburg. Ook in de Nederlanden was de markies geen vreemde, want bij de vele belegeringen, die hij had meegemaakt, had hij - jong



Afb. 1. Ch. Parrocel, Voorstudie voor het schilderij van afb. 2. Tekening in rood, zwart en wit krijt. Rijksprentenkabinet, Amsterdam.

nog – in de zomer van 1702 ook voor Nijmegen gelegen. De grenadiers te paard, waarover hij het bevel voerde en in wier midden hij hier zit, behoorden tot de koninklijke garde en de hogere officieren, waarvan er een aantal ook duidelijk geportretteerd zijn, zal Louis XV zelf gekend hebben. Natuurlijk – dat was Parrocel's specialiteit – is ook aan het paard een belangrijke plaats gegeven. Moeten we in de glanzende schimmel rechts op de voorgrond het portret zien van een

favoriet uit de vorstelijke stallen? Het grote schilderij was in enkele maanden voltooid en voordat het zijn plaats kreeg in 's konings eetzaal, heeft Parijs het nog gedurende veertien dagen kunnen zien op de Salon van augustus 1737, waar het hing als *Une Alte de la Maison du Roy, dont les Grenadiers à Cheval sont le sujet principal*<sup>3</sup>. Behalve nog vier andere werken van Parrocel en een los portret van Maarschalk de Creil<sup>4</sup> hing daar ook het *Déjeuné de Chasse* door Carle van Loo, dat als



Afb. 2. Ch. Parrocel, De bereiden grenadiers van de Franse koninklijke garde met hun commandant voor de vesting Philippsburg (1737). Louvre, Parijs.

tegenhanger bedoeld was. Beide werken waren, evenals trouwens de andere schilderijen voor de eetzaal van Fontainebleau, van boven half rond. Ze werden ieder betaald met 3000 livres. Het ensemble is, waarschijnlijk als gevolg van de latere verbouwingen, uiteengevallen, maar Parrocel's stuk en de pendant door Van Loo kwamen, via de bergruimten van Fontainebleau, tenslotte samen in het Louvre, beide helaas gemutileerd, maar desondanks nog van imposante afmetingen: 2,50 meter breed en 2,25 meter hoog<sup>5</sup>.

Na het sluiten van de Salon op 1 september waren er nog een paar weken nodig om de schilderijen naar Fontainebleau te vervoeren en op hun plaats in de nieuwe eetzaal aan te brengen. De 23ste arriveerde de Koning met zijn talrijke hovelingen en ander gevolg, en terwijl Mme de Mailly werd uitgeroepen tot *Maîtresse du Roy* schitterde Fontainebleau die maanden van de festiviteiten, bals, concerten en diners<sup>6</sup>.



De pas verworven tekening hangt met dit alles ten nauwste samen. Zij is door dit verband te dateren in 1737, in een periode dus, dat de toen bijna 50-jarige schilder, kort tevoren benoemd tot Conseiller de l'Académie, dicht bij het hoogtepunt van zijn roem stond en een toenemende protectie van het Hof genoot. Dit kunsthistorisch verband geeft de studie een extra dimensie. Maar ook alleen al om de artistieke kwaliteit is deze snel geobserveerde en trefzeker neergezette manskop een gelukkige aanwinst van de collectie Franse tekeningen. Parrocel was daarin weliswaar al met een drietal bladen vertegenwoordigd, maar deze goed geconserveerde, in de typisch 18de eeuwse techniek van fris rood, zwart en wit krijt uitgevoerde tekening vult het aanwezige op zeer aantrekkelijke wijze aan.

#### Noten

<sup>1</sup> De geschiedenis van de bouw en de decoratie der 'petits appartements' te Fontainebleau wordt uiteengezet en met opgave van bronnen gestaafd in Yves Bottineau, *L'art d'Ange-Jacques Gabriel à Fontainebleau, Paris 1962*, p. 31 e.v., en in een recent artikel van dezelfde schrijver: *Précisions sur le Fontainebleau de Louis XVI*, in *Gazette des Beaux-Arts* van maart 1967.

<sup>2</sup> *Aux trois crayons* op grauw papier, 171 × 145 mm, gedoubleerd, met de pen gesigneerd: Ch. Parrocel (CH. P ineen). Vlg. *Parijs (Drouot)* 1 III 1967, nr. 35, afgebeeld op de omslag van de catalogus. Inv. nr. 1967: 42.

<sup>3</sup> *Coll. des Livrets des anciennes expositions, IV, Salon de 1737, Paris 1869*, p. 14.

<sup>4</sup> Door Charles Etienne de Geuslain (1685-1765).

<sup>5</sup> G. Brière, *Cat. des peintures, I, Ecole française, Paris 1924*, p. 197, nr. 679 (Parrocel) en p. 253, nr. 899 (C. van Loo). Oorspronkelijk bedroeg van Parrocel's schilderij de hoogte meer dan de breedte.

<sup>6</sup> Bottineau, o.c., 1962, p. 35, 39.

Afb. 3. Detail van afb. 2.